

Bettes István

**Ó-gömöri faszénkék,
avagy Rija-rija angárijja**
(Versek száz évvel ezelőtt feljegyzett
gömöri barkó és palóc tájszavakra)

Badar vers

A pádári
bacso bajcza
bodorítva
badar s így
badargatja
badargatja
naphosszában
badarít
belebakkan
sok menyecske
badar szőke
badar barna
ő erre nem
hederít
butykosával
megbaklyik
ríjon érte
a határban
vagy Batyiban
a bazárban
mesgye-szélien
bak-szakállban
vigye el a
bak-szekér!

badar: szép
bacso: juhászgazda
bajcz: bajusz
bakkan: zökken
butykos: fonott korsó
baklyik: csökönysödik
bak-szakáll: vajfű
Baty: Rimaszombat
bak-szekér: vesszőből font szánforma gyermekjáték

Ballókázva

Lévárt felől
Deresk felé
ballókáz a
bandzsalító
kis banyak

ímmel-ámmal
bakóczál csak
hol üldögél
hol megáll
elúnta a
bakót is már
azt gondolja
a bányánál
vagy a
fazekas-
korongnál
szákszorta jobb
lesz neki
- utoléri
és becsmeli
ezért őt a
barborczás
fittyet
se vet
begre-hegyes
megteszi!
nem megy
Cselény-pusztára...

ballókáz: ballag
bandzsalít: kancsalul néz
bakó: cölöpverő fasulyok
banyak: balkezes
bánya: fazekas kemence
becsmel: rágalmaz
barborczás: bögős
begre-hegyes: híreskedő, kis növésű ember

A bodázás vége

Nem volt bocskor
kerekemen
sohasem a
világért
ha tehettem
elindultam
jó kalandra
magáért
biztalanba
sosem mentem
egy-egy bittyut
levágtam
pár bodákot
mellé tettem
s bodáztattam
házamban
büdös borzág-
réten húztam
ízleltem bűv-

nedűjét
s ettől olyan
bozás lettem
megtörtént a
búset:
az útszélen
elaludtam
nem is tudtam
magamról
bittyu bodák
mind odalett
busseng maradt
zsebemben

bodázik: ide-oda jár, kel
bocskor: kerékkötő fatalan
biztalan: bizonytalan
bittyu: gyenge bárány
bodák: sovány cipő
borzág: gyalog-bodza
bozás: gyengén részeg
búset: szomorúság
busseng: bakfitty

A két bolygó

Bibányos kis
czire volt még
egy czihóval
czikázott
csampuszkodva
csamingóztak
erre csak-la
arra csak-la
járták
a nagy
világot
igen bolygó
volt mindkettő
csendelegve
beszéltek
csali-patakként
tűntek fel
mindenhova
betértek
ám mindennek
vége szakad
ez benne a
csikkantó
s duncs a sok
bodázás végén
imhol jön a
bakkanó:
csali-babára
bukkantak

így nem lett
a vége szép
szétrebbentek
és azóta
bambán járnak
szertesztét

bolygó: bolondos
bibányos: bűbájos
czire: kis csirke
czihó: léhűtő
czika: cicázó játék
csampusz: csámpás
csamingó: kóborgó
csendeleg: suttogva beszél
csali patak: bűvópatak
csikkantó: csiptető
duncs: csomó, gubanc
bakkanó: zökkenő, kátyus hely az úton
csali-baba: madárijesztő báb

Hamariba

Rohangálnak
a tűzoltók:
imitt ég la
amott ég la!
meggyűlott
az anyaszéna
füstöt vet
az apaszéna...
elfojtani elfojtani
hol egy csöbör
vagy egy téglá
egy poroltó
vagy haboltó
imittég-la
amottég-la
hozzad-hozzad
biztatgatnak
sok kíváncsi
leskelődők
lesz fizetség
siessetek
hamariba
hamariba
rija-rija
angárija
rija-rija
angárija!

hamariba: minél előbb
imittég-la, amottég-la: imitt, amott
angárija: bizonyos időközre való fizetés

Ipari csőd Jolsva mellett

A massa
molhás
helyen terült
mazur
volt a
helyzete
ez még nem is
lett volna baj
kibírta a
gyári nép
morzsongós vagy
szép időben
végezte el
ami kék
megegett ám
mit nem vártak:
egy póczurka
marmancs dugta
oda azt a
rút képét
lassan haladt
le-lemaradt
majd leállt
s tönkrement a
gyártelep
mert annak a
locsperdának
klapacskája
be nem állt...

massa: gyártelep

molha: köd

mazur: hitvány

morzsongós: nyirkos, borús idő

póczurka: maskara

marmancs: bányatündér

locsperda: fecsegő

klapacska: szószátyár

Tichy Kálmán rajza • Liszka József (1991) nyomán

Móricz Zsigmond

Az Isten háta mögött (regényrészlet)

1. fejezet

Veres tanító úr át akart menni a túlsó oldalra, de három nagy parasztszekér haladt keresztül előtte az utcán.

– Ejnye na – mondta magában –, ez is csak utamba áll... De hova mehetett a feleségem? Most ott vár az a szegény káplán...

Megsodorta vastag fekete bajuszát, és meghúzgálta az orrát, amely jókora volt; mikor restelkedett miatta, mindig azt szokta mondani, hogy az ősmagyaroknak is mindnek olyan sasorruk volt.

– Jó vásárt! – kiáltott fel az utolsó szekérre, amelyen Maleczkiné, a csizmadiáné trónolt, hatalmas vasas ládájának a tetején. Vásárra mentek a csizmadiák, s már most alkonyatkor el kellett hazulról indulniok, hogy hajnalra beérjenek.

A tanító elmosolyodott, ahogy utánanézett a csizmadiánénak, akiről mindenki tudta, hogy kemény asszony. Az ő sátrát ugyan nem hagyta ott a vevő, ha csak nem akart a hét pokol pirulásán keresztül menni. Akinek ő egyszer kiválasztott egy pár csizmát, s azt mondta: ez kendnek való, annak azt meg kellett vennie, vagy öreg baj lett belőle. A többi csizmadia mind irigyelte a vásáron ezt az asszonyt a tutyimutyi Maleczkitől, mert az asszony ládája kiürült, míg az övék úgy jött haza, ahogy elment, tele. Itthon aztán kibékültek a sorssal, mert Maleczkiné ivott és veszekedett, s a természetét egy szent se bírta volna ki, az öreg Maleczkin kívül.

Veres tanító úr megállott még egy kicsit, s utánanézett a szekereknek. Tetszett neki, hogy az ilosvai csizmák olyan messzire elmennek, s a borsodi matyók vállán fognak szétoszolni az apró Sajó menti falvakban.

Aztán átment az úton, szapora apró léptekkel, s a túlsó oldalon haladt tovább a piac felé.

Elővett a zsebéből egy portorikót, s menet közben megropogtatta. Aztán kikutatott egy kis csípőszerszámot, amellyel levágta a szivar hegyét; akkor meglátta, hogy szembe jön vele egy fiatal kollégája, aki csak helyettesíteni jött a városba, s ezért nem tartotta szükségesnek, hogy megtegeződjék vele.

– Jöjjön csak, Bardócz kolléga! – szólt elibe.

A fiatalember amúgy is szembe jött, s ha akarta volna se kerülhetett volna el a találkozást, így igen fölöslegesnek találta, hogy „az egész város szeme láttára” integet neki. Hiszen utóvégre nem is feljebbvalója; Veres Pál csak címzetes igazgató, mi jussa, hogy úgy bánjon az emberrel, mint a kutyával? Integet neki! „Pszti!” ...Hát mi ő?

– Nincs egy gyufája, kolléga úr? – kérdezte egyszerűen Veres.

– Talán... – s a fiatalember elővett a zsebéből egy doboz gyufát, és egy szálat meggyújtott. Odatartotta a kollégája szivarjához, aztán szó nélkül tovább akart menni.

– Nézze csak, nézze! Miért nem vesz ilyet? – mondta Veres Pál, s elővett a zsebéből egy kis nikkeldobozt; megnyomott rajta egy gombot; a doboz teteje felugrott, s abban a pillanatban kis sárga láng szökött ki belőle.

– Mit szól hozzá? – kérdezte elégedetten, s nagy gyönyörűséggel ismételte a bűvészetet. Lenyomta a fedelet, megfelpattantotta. – Automata gyújtó.

A fiatal tanító kicsinylően mosolygott. Gyerekesnek tartotta az egész dolgot, s különben is látott már efféle.

– Igaz – mondta Veres úr, mint akinek valami jut az eszébe, s bal kezével megfogta a kollégája kabátján a felső gombot. De abban a pillanatban észrevette, hogy a másik oldalon a vaskereskedés ajtajában kinn áll Piacekné, s odaköszönt neki:

– Kezit csókolom! – Halkan mondta a köszönést, úgy se hallaná az, akinek szól.

– Igaz, kolléga úr – mondta aztán, még mindig fogva tartva a fiatalembert, aki fülig vörösen azt számolgatta magában, meddig mennek még el ebben a városban az ő megaláztatásában. – Nem látta a feleségemet?

– Mi közöm nekem a feleségéhez? – gondolta magában Bardócz kolléga, s nem adta volna egy ötödéves korpótlékért, ha most ügyesen, diplomata módra meg tudná sérteni a címzetes igazgatót.

– Nincs otthon? – kérdezte, mert okosabbat nem tudott mondani.

– Nincs!

– Sajátságos!...

Abból vette észre, hogy valami furcsát mondott, hogy a Veres úr apró, kalandos fekete szemei, amelyek már beszaladták az egész utcát, most megint visszapattantak rá.

Veres nem várt választ, mert már az első szóból látta, hogy Bardócz semmit sem tud a feleségéről, de most meg-hökkenve, lassan eleresztette a fiatalembert kabátja gombját.

A kolléga annyi megaláztatás után egyszerre nagyon jól kezdte magát érezni. „Van neki a füle mögött” dicsérte meg harmadik személyben saját magát az ügyesen beadott keserű labdacseré. A legártatlanabb asszonyt is hírbe lehet hozni egy véletlen szóval!... És aztán ki tudja, hátha nincs is ártatlan asszony a világon.

Veres, tudja isten miért, nem merete tovább firtatni a kérdést, hanem hamarosan s alig érintve megfogta a kollégája kezét s továbbcsietett.

– Ejnye, teringettét, sietni kell. Hol lelem meg a feleségemet. A szegény káplán várhat nálam... Mit akar ez az ember?... Miért sajátságos?... Biztosan Dvihally kollégáéknál van. Megyek is oda... Miért volna ez sajátságos?... Az asszony elmehet hazulról!... Sajátságos!

Szórakozottan ment előre, s csak a legutolsó pillanatban vette észre, hogy a túlsó oldalon szembe jön rá a polgármester. Ijedtében, hogy elmulasztja a köszönést, olyan nagyon megemelte a kalapját, ami sehogy sem illett ahhoz a feszült viszonyhoz, ami köztük volt. Nagy harag volt most köztük az iskolaügyben, s nem szerette volna, ha azt hinné a polgármester úr, hogy ő fél tőle. Pedig tessék, úgy megy a kis köpös, hájas polgármester tovább, mintha máris győzött volna.

Most már igazán elhatározta Veres, hogy megírja azt a kemény cikket a Világba, ami egészen le fogja leplezni ezt a bandát, amely itt garázdálkodik...

A trafik ablakában kikönyökölt a trafikosné leánya, Rozika. Csinos kislány, csak szeplős. Hirtelen úgy tetszett neki, mondani kell valami udvariasságot a kislálynak.

– Szervusz, Rozika – köszönt volt tanítványának, aki egy kis rátartással már nem tartotta illőnek, hogy előre köszönjön egy férfinak. – Van-e nálatok ilyen?

– Micsoda? – kérdezte kíváncsian a kislány.

– Ez ni, ez ni! – s a másik pillanatban már fel is kattantotta az automata gyújtót a kislány fitos orrocskája előtt.

Rozika kényesen sikoltott egy kicsit, s túlzott ijedtséggel kapta vissza a fejét.

– Jaj, de meg tetszett ijeszteni!

– Mi az, mi? – sietett elő a trafikosné is.

– Automata gyújtó! Ilyen nincs nagysádtoknál! – s a tanító úr vidáman pattogtatta a nikkeldoboz tetejét.

– Óh, van bizony! Hogyne! Két korona ötven fillér darabja.

– Lehetetlen!

– Add csak, Rozi! Éppen ilyen!

Rozika elővett két darabot s odaadta. A tanító elképedve nézegette.

– Tényleg – mondta. – Egy és ugyanaz! Egy és ugyanaz!

– Két korona ötven fillér!

– Hallatlan. Nahát, engem mindenki megnyúz!

– Mennyit tetszett érte adni, tanító bácsi? – szeleskedett Rozika.

– Szégyellem megmondani. Isten bizony, szégyellem. Öt koronát.

– Jézus! Csak nem! – csapta össze a kezét a trafikosné is meg a lánya is. Biztosan valami vigéctől!... – tette hozzá a trafikosné.

– Ejnye, ejnye, na, már mindegy!... Nem tetszett látni a feleségemet?

– Nem – mondta habozva a trafikosné. – Ugye, Rozi, nem láttuk?

– Én láttam volna, mert egész dél óta mindig itt vagyok...

– Kisztihand – mondta Veres úr, s visszaadta a gyújtót. – Na, ezzel is becsaptak. Nem baj. Több is veszett Mohácsnál... Biztosan Dvihally kollégáéknál van a feleségem. Megyek is oda.

– Az lehet. De nem erre ment. Talán a sikátoron.

A kezében tartotta a gyújtóját s megint átment a túlsó oldalra. A borbélynál senki sem volt, s a kopasz szájú Pecsénye kijött a tanító elébe a cifra szűnyogháló mögül.

– Alászolgája, tanító úr! – Nem tetszik besétálni?

A tanító végigsimította borostás állát, amelyet minden vasárnap reggel maga szokott megberetválni, s azt mondta, hogy:

– Nem... De nézze csak, milyen bosszúság, vettem egy szivargyújtót... – Ebben a percben észrevette, hogy a szivarja egészen kialudt. Kivette hát a szája sarkából, s eltette a zsebébe. – Becsaptak vele.

– Csak nem? – mondta a borbély, aki már közönséges érdeklődő embertárs lett.

– Öt koronát adtam érte, s ott a trafikoséknál két korona ötven fillérért adják.

– Hallatlan! Nahát, ez borzasztó! – szörnyűködött a borbély. De voltaképpen semmi szánalmat nem érzett, mert mégsem lehet olyan tisztán különválasztani az emberben a felebarátot s az üzletembert. A tanító pedig kéthavonként egyszer szokott megnyiratkozni, s összesen harmincöt-negyven krajcárt fizet egy-egy alkalommal. Nagyon sok részvétet nem érdemel; – valamennyit azonban igen, mert a gödi úton, ahol a tanító lakik, most egy új borbély van, aki félő, hogy el fogja szedni ezt a negyven krajcárt is.

A tanító egy fejbólintással köszönt s továbbment. Egy nagy kalapos, tüszös garami tót jött vele szemben. Rákiáltott tótul:

– Kit keresel?

– Én, kéremalásson, pan urodzeni, a pan doktort keresem.

– Mi? – mondta a tanító, s érdeklődve kérdezte ki, melyik doktort. A csodadoktort! Ki mást keresne egy hronyec. Persze, persze. A tanító kissé bosszús volt, hogy ennek a zsidó orvosnak ilyen híre van, de másrészt örült, hogy az ilosvai orvos még a Garamon is nevezetessé teszi a várost. Minden érdekelte a világon, hát a paraszt betegségét is alaposan kikérdezte, s egyúttal fitogtatta, hogy milyen egyszerűen beszél ő tótul!

Azután továbbment s újra felsóhajtott:

– Ejnye, ejnye, na. Hol lehet az az asszony! Az a szegény káplán elunja magát. Semmi ismerőse a városban, én is magában hagytam, elunja magát. De minek ment Dvihal-lyékhoz ilyenkor?... Milyen jól elszórakoztak volna, ha most otthon van... Ejnye, az az asszony!

A sarkon bement a szövetkezetbe. Ezt ő csinálta, hát úgy is érzi vele szemben magát, mintha a gyerekeről volna szó.

Ahogy benyitott az ecet, petróleum, fűszer s más elemezhetetlen szagoktól terhes levegőbe, nagy lármát hallott.

Máté Pista volt itt, a szomszéd Druhonyec falu levitája, s kegyetlenül veszekedett.

– Mégiscsak disznóság, így banni az emberrel! Mi vagyok én, hogy velem ezt meg merik tenni!

– Mi a, mi? – tette a vállára Veres a tenyerét, s egyúttal a másik kezével kivette újra az imént kialudt szivart.

Máté Pista, ahogy meglátta a felügyelő-bizottság elnökét, neki fordult.

– Mit komiszkodtok ti énvelem!

– Mi az? – nézett Veres higgadtan a segéd felé, s ügyesen ropogtatta az ujjai közt a szivart. – Én semmiről se tudok!

Máté Pista hátraszegte a fejét.

– Ugyan, ne tettesd magad!

– Kérem szépen – szólt bele a segéd, aki tímárlegény volt, de mert a mesterségét nem szerette, s erővel úr akart lenni, a rokonság betette a szövetkezetbe üzletvezetőnek. – Kérem szépen, a tanító úr azért haragszik, hogy az egész falunak nem adunk az ő könyvére...

– Na, barátom, az pedig nem megy!

– Nem? Hát akkor kilépek falustól a szövetkezetből, s megcsinálom a druhonyeci szövetkezetet! Majd meglátom, milyen szép kis haszontól estek el.

– Ugyan kérlek, gyere inkább, igyunk meg egy pohár sört.

Máté Pista egyet lökött a vállán, amelyre vadászfegyver volt akasztva, feltolta a kalapját s előreindult. Kis szőke bajuszát ujjiheggyel megpederte, s dacos arccal ment ki a szövetkezetből.

Ahogy kiléptek, az üzletvezető-tímárlegény csípett a szemével.

– Szereti ez a garast! Év végén ő akar percentet az egész faluja bevásárlása után... Persze...

– A mi tanító uracskáknak bizony több fizetése van, mint két papnak! – mondta tótul egy druhonyeci asszony, a kinek most már minden akadékoskodás nélkül adott az üzletvezető mindent, amit csak kért, a tanító úr könyvére.

A két tanító bement a közeli nagyvendéglő kapuján.

Száraz, meleg nyár volt, de az udvaron mindig kellett sárnak lenni. Piszok és szemét bőségesen volt a boltíves kapu alatt. Trágyabűz csapott ki az udvar felől, s pálinkaszag a jobb oldali ivó nyitott ajtaján át.

Balra mentek, egy üveges ajtón a széles nyitott folyosóra, s az első ajtón a tisztí étkezdébe.

Még üres volt a boltozatos terem, és erősen sötét.

– Bertácska! Bertácska! – kiáltotta el magát Máté Pista, aztán körülnézett.

Csak egy úr ült az egyik asztalnál. Az új albíró, akit csak mostanában helyeztek át ide a járásbírószághoz. Nem látzott nagyon rokonszenves embernek, mert hiányzottak belőle azok a duhajkodó mozdulatok, amelyekről a jó korhelyek egyszerre egymásra ismernek. Viszont jó jel volt, hogy igen sokat ült a vendéglőben. Tehát nem is amolyan utálatos könyvmoly, aki esztendőszámra el tud ülni egyedül egy szobában.

– Van szerencsém! – köszönt Máté Pista, aki mindenkivel szemben tudta, milyen módon kell megemelni a kalapot.

– Jó estét! – fogadta az albíró, s intett nekik, hogy üljenek hozzá.

– Szép nyár van! – mondta Máté, s lábához állította a puskát.

– Mire vadászik most, tanító úr? – kérdezte az albíró.

– Most! Most emberekre vadászom! – mondta Máté, s komolyan villogó szemmel szegte hátra szép, legényes, virtuskodó fejét.

– Teringettét! Tessék rágyújtani.

Veres úr hallgatott, mert borzasztóan rosszul érezte magát; megint eszébe jutott a felesége s a káplán, aki otthon a lakásán várt rá... elővette az automatikus gyújtóját.

– Tessék tüzet...

– Miféle masinád van neked, te! – kérdezte Máté.

– Becsaptak velem. Öt koronát adtam érte.

– Ötöt? – mondta az albíró s rágyújtott – hisz akkor engem csaptak be. Én hetet adtam érte.

– Hahahaha! – kacagott fel rettentő hangosan Veres úr. – Akkor jól van! Akkor engem nem is csaptak be! – ezzel ő is meggyújtotta a portorikóját.

Máté átvette a gyújtót s vizsgálgatta.

– Fura kis bolondság!

– A trafikosnénál vehetsz ilyen, egy forint huszonöt kraj-

cár darabja.

– Drága! – mondta Máté.

– Drága? Mikor én öt koronát adtam érte?

– Én meg hetet?

– Na igen, barátom, mikor az ember úr, akkor öt koronát ad érte, meg hetet! De, hogy én bemenjek a trafikba venni egyet? És egy forint húszat adjak érte! Az drága! Mennyi gyufát adnak nekem egy forint húsz krajcárért.

Mindnyájan nevettek, és igazat adtak neki.

Jött Bertácska. A kisasszony. Szőke, kövér, illatos lány, aki már nem egészen fiatal, nem egészen ártatlan, de mindenki tudja róla, hogy húszezer koronája van a takarékbán. A vendéglős bele van bomolva, és este tíztől ő a maga számlájára adja a bort, sört s alkalomadtán a pezsgőt. És ez olyan tiszteletet szerez, hogy az urak mindig dupla borra válót adnak neki. És sose kérnek tőle semmit.

– Egy pohár sört, Bertácska!

– Én is egyet.

Bertácska meggyújtotta a villanylámpát, s háziasszonyi nyugalommal viseli magát.

– Nem érdemes sötétben lenni az uraknak, ha nincsenek hölgyek.

– Üljön közénk, Bertácska! – mondta csiklandósan Veres úr, s csettint a nyelvével, vág egyet a szemével, és sokat jelentően néz az albíró szeme közé.

– Le is ülök, de előbb hozom a söröket!

Kibillegett.

– Vén huncut! – mondta Máté, s a Veres vállára csapott.

Veres úgy mosolygott, mint aki nagy bókot kapott.

– Akinek olyan szép felesége van! – mondta Máté, s megvárta nyakánál fogva a barátját. – Komisz kutya! Neki kaszírásokra kell nézni! Mit szól ahhoz az asszony! Mesés asszony! Fiatal!

– Talán mostanában házasodott? – kérdezte az albíró.

– Nem ismeri a feleségét, albíró úr? Á, remek asszony. Nem értem, ez a vén kutya hogy jutott hozzá.

Veres állandóan mosolygott. Egészen jól állott neki ez a csendes, megelégedett mosoly, valami bizalmas családapai színt adott az arcának.

– Ismerik az urak az új káplánt? – kérdezte egyszerre élénken.

– Itt van már?

– Itt. Nálam van. Otthon hagytam. Elvittem, hogy bemutatom a feleségemnek, de bizony az asszony nem vót otthon, hát azt mondtam a káplánnak, hogy maradjon itt egy percre, megyek megkeresem az asszonyt...

– Itt bizony jó helyen keresed! – nevetett Máté.

– Nagyszerű fiú!

– A káplán?

– A feleségemnek tetszeni fog.

– Miért?

– Hát én csak úgy gondolom. Miért ne tetszene? Jó fiú. Csendes. Aztán okos is. Tanult, jeles fiú. Jól jártunk vele. Csinos is.

– Teringettét! Nem lesz sok?

– De alighanem, mert kikapok a feleségemtől... Ejnye, csak hoznák már azt a sört.

Az albíró elgondolkozva nézett a két tanítóra. Bovarynéra gondolt, akinek az esete oly nagyszerű volt, de amely nem fog ismétlődni soha. Nincsen olyan nagy nő a kisvárosban... Ahhoz, hogy valaki olyan arányúvá fejlődjék, ahhoz valami nagy kultúra kell... Micsoda karikatúrája ez a világ, amiben élünk, a karikatúrának... Ez már a közönségesség. Az unalmas, egyszerű közönségesség... Hol vannak azok a színek, hangulatok, amiket a francia kisváros ködös emléke a könyvön keresztül, meghagyott... Ott színe, illata van az életnek... De itt olyan józan, olyan szimpla minden... nem lehet valami közönségesebb, mint egy házasságtörés ebben a társaságban...

Fanyarul húzta össze a száját, s idegenül nézett a sarokból erre a két emberre. El tudja képzelni, hogy ez a közönséges csinoságú fiatal tanító viszonyt kezd az öregebbnek a feleségével, de ez a gondolat maga elvette az illúziót; úgy rémlett neki, hogy ez az élet, ami itt körülveszi, egyáltalán lehetetlenné teszi magát az életet...

– Na, én nem várom a Bertácskát – mondja Veres hirtelen.

– Úgy látszik, friss csapolás! – szolt Máté.

– Hát igyátok meg, pajtáskám. Nekem menni kell. Mégis nem járja, hogy úgy magában hagytam azt a fiatalembert... Megyek a feleségemért. Hanem ni. Albíró úr. Jöjjön el egyszer hozzánk. Nagyon szívesen látjuk. A feleségem igen fog örülni.

– Kérem, ha... – mondta habozva az albíró, s nem tudta, mit tegyen, hogy utasítsa vissza a felszólítást.

– Semmi ha. Holnapután együtt leszünk vacsorán. Jó? A fiatal káplán kedvéért vacsorát adunk, azaz, hogy meghívjuk egynéhány jó ismerősünket. Csupa jó társaság lesz... Te is lejössz?

– Barátom, én nem szaladhatok le mindennap Druhonycról...

– No, persze!... Hát a viszontlátásra.

Levette a fogasról kalapját, kezébe vette a sétatotját, s kezet nyújtott nagy tisztelettel az albírónak s kedélyes barátsággal Máténak. Azzal még egyszer meghajtott magát s elment.

– Tanító úr, tanító úr! Hova megy! Itthagyni a friss sört!

Bertácska jött, s három pohár habzó sört hozott.

– Teringette faszekere! – mondta tréfálkozva Veres – adja hát ide.

– Nagyon jó.

– Nem bánom én, ha méreg is! Ha maga adja! – egy hajtásra megitta a sört, s kissé csillogó szemmel adta vissza a poharat a kisasszonynak, aki nevetve várt rá.

– Ugye, jó volt? Mégis elszökött volna előle!

– Dehogyan szökötem!... Itt a hatosa!

– Most ment el a vendéglő előtt a felesége, tanító úr!

– Tyű, de akkor igazán megyek! Alászolgája, urak! Alászolgája. – Komikusan sietve bújt ki az ajtón. Amint a kinti sötétségben eltűnt, még alacsonyabbnak látszott, mint amilyen volt.

– Az öreg! – nevetett, és csóválta meg a fejét Máté. – De a felesége érdekes asszony!

– Melyik az? én nem ismerem! – mondta az albíró.

– Dehogynem ismeri – kottyant bele Bertácska –, hogyne ismerné. Olyan széles, lapos, piros sapkája van.

– Szóke! – gondolkozott az albíró.

– Dehogy szóke. Barna! – szólta Máté.

– Mit beszél maga?! Hogy volna az barna. A haja ugyan barna, de azért inkább látszik szőkének... Nagyon fehér bőre van. Van egy aranyfoga.

– Aha. Aranyfoga. Nagy, eleven, gúnyos szeme van!

– Az, az, az! Az lesz!

– Nagyszerű asszony! – ismételte Máté, s megitta a sört félig.

– Tudok róla egy jó történetet – mesélte Bertácska. – Most odavolt valahol a szüleinél, és mikor hazajött, a szolgáló azzal fogadta, hogy a malacok megdöglöttek! Azt mondja rá, öszszecsapja a kezét, és azt mondja rá: Hál' istennek!

Máté jól ismerte ezt a históriát, de most megint nagyon kacagott rajta.

– Úrilány! – mondta a kasszírónő. – Nincs kedve malacot etetni, s az ura erőltette... „Hál' istennek, hogy megdöglöttek!” azt mondja.

Az albíró egészen meg volt döbbenve. Roppant hatott rá ez a pár szó. Mintha varázsvesszővel egy pillanatra szétszapták volna előtte a közönséges élet piszkos hullámaikat, s ő egy villanásnyi ideig lepillantott volna az élet mélyébe, ahol sok-sok érdekes kincs van elásva...

– Hogy kerültek össze? – kérdezte.

– Hát a postáról. Szegény lány volt, úrilány, a postára ment. Itt volt a postamesteréknél. De ott se szeretett dolgozni. Nemcsak malacot nem szeret etetni!...

A Bertácska arcán ott volt az a kicsinylés, amivel a polgárasszonyok lenézik azt, ha valaki azt mondja a malacdög-re, hogy hál' istennek... S az albíró egyszerre olyan rózsásnak látta az életet ezen az egy kis résen keresztül, hogy ettől megjött az életkedve, az illúziótermő hangulata! S egyszerre elhatározta, hogy elmegy, okvetlen elmegy arra a vacsorára. Látni akarja, egészen közelről és jól akarja látni azt az asszonyt, akihez képest a nagyvendéglő kasszírónője is primitív és megavasodott polgárasszony.

Ezalatt Veres utolérte a feleségét.

– Fiam! – szólta utána.

– Na! – állott meg az asszonyka.

– Az egész várost tűvé tettem már érted. Hol vagy?

– Hol, hát Dvihallyéknál voltam! Hol lettem volna.

Veres szerette volna karját az asszony karjába öltetni, de az olyan hűvösen állott előtte, hogy nem merte az utcán provokálni a visszautasítást.

– Elhoztam a fiatal káplánt, hogy neked bemutassam.

– Nagyon örülök – mondta az asszony ajkbiggyesztve.

– Ott vár, otthon, mert én elszaladtam elibed...

– Én nem értem, minek hagy ott maga valakit! Olyan rendetlen az a lakás. Hogy lehet valakit otthagyni. Nem bírta már megvárni, míg hazajövök?

A férj érezte, hogy most megint teljesen igaza van a feleségének, s nem mert szólni.

Kalandozva futtatta az eszét mindenben, s egyszerre csak az jutott az eszébe:

– Mit akart az a Bardócz azzal, hogy sajtáságos?

És hangosan azt mondta:

– Az új albíró megígérte, hogy eljön hozzánk vacsorára holnapután.

– Igazán? – mondta csodálkozva az asszony.

Míg haza nem értek, egy szót se szólt. Az ura szerette volna kitalálni, min gondolkodik. Na, de ez lehetetlen. Egy férj nem találhatja ki, min gondolkodik az asszony.

Hanem, mikor befordultak a gödi utcába, valami jutott eszébe:

– Fiam, hiszen én a könyvtárban hagytam a káplánt. Az ott olvas azóta. Nem megy az a többi szobába.

Figyelve, kutatva nézett a felesége arcába, amelyet jól látott, mert az utcai villanylámpa előtt voltak, de nem látott benne semmit.

Megint szeretett volna belekarolni az asszony karjába, de sehoggy sem sikerült neki ez az egyszerű mozdulat.

Felhúzta hát homlokát ráncokba a kemény kalap alá, s hosszú orral kullogott az asszony mellett.

8. fejezet

Nem merte megmondani, mi jutott eszébe. Nem érezte alkalmasnak ezt a pillanatot arra, hogy mindjárt bizalmas-sággal viszonozza az albíró kellemetlen bizalmaskodását. Sejtette, hogy az az idegen név valami kicsinylést jelent.

Mentek hát előre, s furcsának találta, hogy mikor ilyen nagy és keserves baja van, éppen olyan nyugodtan és jókedvel kell kísérnie ezt az urat, mintha semmi sem történt volna sem vele, sem az öccsével, sem a feleségével.

Az albíró botjával vidáman veregette a kövezet kemény kockáit, s elunva a hosszas hallgatást, megszólalt:

– Ez az a híres kövezet?... Nagyszerű, mikor Berta bácsi azzal henceg, hogy ilyen kövezet nincs a megyében sehol!

Berta bácsi, a polgármester. Tulajdonképpen Berti bácsi, de olyan jó viszonyban, mégpedig platói viszonyban van a nagyvendéglő Bertácskájával, hogy az egész város kedélyesen csak Berta bácsinak hívja a háta mögött, még az újonnan jött albíró is. A fiatalember mosolygott, felelevenedett előtte a kis köpcös polgármester alakja, amint a vendéglő hosszú asztalánál a délutáni spriccer mellett adja a bankot, s utánozva a hangját, így folytatta:

– Én csináltam Ilosvából valamit!... Mindent én csináltam itt... Kérem, én vezettem be legelőször a vilanyvilágítást!... Az egész megyében nincs olyan kövezet, mint nálunk!... – s természetes hangon tette hozzá az albíró: – Na, az Alföldön minden városban aszfalt van már!

A tanító megszólalt. Meg kellett védenie a városát.

– Ja, kérem, mert az Alföldön nincsen kő! Ott a kő még többre kerülne, mint az aszfalt. De a mi trachitunk, az ilosvai trachit országos hírnévnek örvend.

– Na, azért szélesebbre is szabhatta volna a járdát Berta bácsi – mondta kicsinylően az albíró –, ha már csinálta.

– Mit csinált az a vén számár! – fakadt ki a tanító, szokása ellenére igen goromba szót használva. – Nem csinál az semmit, legfeljebb panamázik és tékozol meg smucigoskodik.

Ingerülten húzta össze a szemöldökét, s izgatottan kezd-

te pödörgetni vastag bajuszát. Érezte, hogy neki most muszáj gorombáskodni. Most, amikor tele van a feje bajjal, ahogy a lapokban szokták írni, mikor „golyó van a hasában“, mikor éppen azon tűnődik, hogyan beszéljen ezzel az úrral az élete legnagyobb bajáról, most kell a kövezetről vitatkozni...

Az albíró mosolygott. Furcsa volt neki megérezni ezeknek a kisvárosi ellentéteknek a szelét. Kövezeteken és aprócseprő városkai ügyeken élethalálharcok támadnak az emberek közt... Neki, aki messze kívül állott, furcsa volt ez a harc, mint a hangyák élete. Elhallgatott, érezte, hogy őt magát is polgármesterpártinak nézi ez a tanító s kifakadása ellene is szól. Pedig nem akart ellenszenves lenni a kis mokány ember előtt, hirtelen nem is tudta, miért, csak későn jutott eszébe az asszony.

Hallgatva mentek tovább.

A tanító is meggondolta, hogy nem szabad komiszkodnia az albíróval, mikor éppen tanácsot akar tőle kérni. Hát egyet gondolt.

Megállott és rámutatott az utca túlsó oldalán egy hosszú, alacsony házra, amely végig tele volt apró boltokkal. Nagyszakállú zsidók állottak kinn az ajtóknál, s kedélyesen pipáztak, idáig hallatszott furcsa német beszédjük egy-egy elkapott hangja s mindenféle szagok áradtak ki szinte szemmel láthatóan a sötét, alacsony ajtókon, amelyek zömökek, mint a bányabejáratok, s csakugyan aranybánya is van mögöttük az ezernyi portékával telt apró zughelyiségben. A ház mögött magas, dísztelen, sárga emeletes ház állott, amelynek felső ablakai még átkukucskáltak az első ház tetején, mintha lábujjhegyre állva szeretnének kileskelni a piacra, ahol roppant érdekes látványok lehetnek...

– No kérem szeretettel – mondta a tanító –, tessék megnézni ezt a házat. Hát nem volna nagyszerű, lerombolni ezt a viskócsomót és a helyébe építeni egy impozáns, szép, modern épületet, nagy ablakkal, majolikadíszsel, egész pestiesen! Nem volna nagyszerű!

– De. Szép lenne.

– Az egész várost átalakítaná. Modern várost csinálna ebből az elmaradt fészkekből! Az állammal kötött szerződés szerint itt kellene felépíteni az új iskolát! Egy olyan épületet, amiben három tanítónak lenne lakása! Modern lakása! Erkéllyel!... az igazgatónak, nekem és Dvihallynak. Hát kérem, ezt akadályozza meg a polgármester.

Tekintéllyel nézett az albíróra, de az elmosolyodott s ő megsejtette, hogy a fiatal, nőtlen ember most önzőnek tartja őt. Kissé megzavarodott s folytatta:

– Kérem, ne azt tessék gondolni, hogy nekem mi károm van belőle, hanem hogy a városnak. Hát lehet ideálisabb dolog, mint itt az iskola! Mögötte az a nagy épület a gazdasági iskola, amit az állam bérel a várostól. Köztük lenne egy szép játszótér. Valóságos paradicsom! Az egész megyében nem volna több ilyen nagyszerű iskolatelek...

Keserűen rázta meg a fejét.

– És most tessék meggondolni, micsoda ember a polgármester úr! Ő az egyház kurátora is, tehát az volt az első vágya, hogy az egyházat megszabadítsa az iskolafenntartástól. Átadták az államnak. Jól van, örültünk neki, mert azt

hittük, hogy most már minden jó lesz. Na, legalább bejutottunk az állami státusba. Az állam szerződést kötött, hogy átveszi az iskola összes terheit, de a város köteles ezeknek a rongyos butyikoknak a helyén palotát emelni az iskolák számára.

Csüggedten rázta meg a kezét, s mélyen belenyúlt a belső zsebébe, ahonnan egy magányos, kissé letöredezett borítékú szivart halászott elő. Annak a hibáit nyálazással kiegyenlítette, s tovább folytatta a beszédet:

– De a polgármester most már azt vette a fejébe, hogy a várost is megszabadítja az iskolák terhétől. Hát kérem, mit eszelt ki a ravasz paraszteszével, a csizlikeszével. Azt eszelte ki, kérem, hogy ha ők felépítik a palotát, az először is sokba kerül, azután elveszti a város ezeknek a boltoknak a bérért! Hát egyszer csak avval áll elő, hogy: itt a gazdasági iskola, ez az államnak iskolának nagy, nem is alkalmas, mert nincs kertje. Vegye vissza a város és helyezze bele az elemi iskolákat. Az állam pedig kap egy nagyszerű telket ingyen, ahová építhet olyan iskolákat, amilyet akar, és hozzá olyan kertet, amilyet tud. És tetszik tudni, miféle telket adna oda a város az iskolaépítésért?... A régi temető!

– Nagyszerű! – kiáltott fel az albíró.

– Igenis, instállom, a régi halottak nyakába varrják az egész város közoktatását.

Az albíró hangosan felkacagott.

A tanító észrevette, hogy tanárok jönnek utánuk, s elindult, nem akart velük találkozni. Nagy bánata is eszébe jutott, s egyszerre nem fájt a feje többet a város baja miatt. Megdörgölte a szemét, és rágyújtott egy szál gyufával.

– Na, nem használja az automatát, tanító úr? – kérdezte az albíró.

– Ejnye, el is felejtettem, hogy van – mondta a tanító. – Már csak könnyebben megy így, a régi módon, gyufával.

Az albíró mosolygott.

A másik oldalon kinn állott a mészáros a nyitott szék előtt. Karját keresztbe fonta a mellén, s véres, szennyes köténye fel volt tűzve az övébe.

– Sok érdekes van itt a kisvárosban – mondta az albíró –, de azért borzasztó sok a sablon. Hát nem unalmas, hogy itt az a derék mészárosmester is, hát muszáj annak olyannak lenni, amilyenek a vicclapok ismerik a mészárosost. Mintha a Fliegende legrégebbi köteteiből mászott volna ki. Vastag, potrohos, bütyökorrú – az embernek elmegy a kedve az életől, ha látja, hogy ennyire nem telik semmi, de semmi eredetiség többé a természetből...

– De kérem – mondta a tanító –, nem bolond ember ám az. Mikor a tavasszal a papválasztás volt, akkor még nem tetszett itt lenni, a Horácsek úr – ennél a szónál átköszönt a másik oldalra a mészárosnak – három hordó bort fizetett a Tímár utcának, hogy ne a fiatal papra szavazzanak, hanem erre az öregre, aki most itt van a nyakunkon.

– Ugyan!

– Mert van neki egy teológus fia, aki még nem lehet pap. Hát azt akarta a derék Horácsek bácsi, hogy ne válasszanak ide egy fiatalembert, aki ötven esztendeig él, mert azt aztán nem lehet akármikor kitenni. Pedig az ő fiának ide kell kerülni annak idején! Hát kérem szeretettel, sorra járta az

összes papjelölteket, és jól megnézte, ki mennyire alkalmas! Ezt az öregot látta legjobbnak. Ez addig kihúzza, míg az ő fiát választani lehet. Akkor osztán hadd menjen is el békével Ábrahám kebelébe.

Ő maga is nevetett a rossz fogaival, az albíró pedig hangosan kacagott, s azt gondolta magában, hogy nagyon kedves, kellemes ember a kis tanító úr.

– De hátha tovább él! Senkiről sem lehet tudni mennyi ideig él.

– Á, dehogyan nem! Ennek az a mestersége, egész életében marhákkal volt dolga.

Nevetve értek a nagyvendéglő elé.

– Na, nem tetszik bejönni egy pohár sörre? – kérdezte az albíró.

– Nem lesz rossz ebéd előtt! – mondta a tanító –, úgyis valami dologban szeretnék tanácsot kérni albíró úrtól.

– Kérem szépen, rendelkezésére állok.

Bementek, s tíz perc múlva már mindent elmondott a tanító.

13. fejezet

Veres tanító úr tett-vett a szobában, s nagyon unatkozott. Szeretett volna valami ürügyet kitalálni, hogy elmehelesen hazulról.

– Ez az asszony egész megvénült – mondta magában, s félszeggel vizsgálta a feleségét. – Az ember elvesz egy fiatal lányt, hogy míg él, mindig legyen körülötte egy fiatal, friss menyecske, osztán tessék.

Az asszony már fel volt öltözve s beteg, fáradtan, hanyagul, csak muszájból takarított. A bejáró asszony bejött s megkérdezte, mit csináljon a főzéssel.

– Bánom is én! Amit akar! – mondta végre türelmetlenül az asszony.

Az ura felhúzta a szemöldökét magasra, s mély ráncok gyűrődtek alacsony homlokán.

– Ilyen egy jó asszony – mondta magában –, aki azt mondja az ebédre, hogy csináljon a cseléd, amit akar. Ez kellett nekem éppen. Mikor én már legénykoromban is olyan háztartást vittem, hogy akármelyik házassember jött el hozzám, mindig megírgyelte. Milyen búcsúkat tartottam én, a katolikus kollégák is mind hozzám jöttek. Pedig csak egy magányos úr voltam... Malacom volt, disznóm; volt úgy, hogy tehenet is tartottam; na, egye meg a fene. Késő bánat, eb gondolat. Avval tettem tönkre magamat, hogy megházasodtam.

Az asszony beleült egy karosszékebe, s kibámult az ablakon. Nagy, szomorú szemei most nem csillogtak, bágyadtan meredtek az ablakra.

– Majd elintéződik minden. Jön egyik nap a másik után...

– Lelkem – szólalt meg a férj –, megyek egy kicsit a városba.

Bólintott rá, mintha részt venne az életben, pedig csak úgy magától billent a feje. Aztán az ablakra nézett, s úgy vonta valami, hogy kivesse magát rajta. Szinte szédült bele. De erőtlen testének egy porcikáját sem bírta mozdítani.

A tanító már a szobában feltette a kalapját; meghúzta

előlről, hátulról, hogy jól álljon a fején, botot vett a kezébe, és megrángatta a ruháját, mintha azzal rendesebb lett volna.

Egy kis lelkiismereti furdalást érzett, mikor lement a lépcsőn, mintha valami azt súgta volna neki, hogy otthon kelle-ne maradni, beteg az asszony, meg kell vidámítani. De abban a percben kiverte a fejéből a gondolatot, s türelmetlenül ígyekezett másra, valami nem kellemetlenre, valami közönséges dologra fordítani a figyelmét.

– Szombat van – mondta magában. – Holnap vasárnap lesz.

Rendes léptekkel haladt át az udvaron, ki a kapun. A sikátoron akart felmenni a nagyvendéglőhöz, mert az a rövidebb út, de egyet gondolt s kiment a nagyutcára.

– Á, alászolgája, Klein úr! – köszönt vidáman a fiákeresnek. A testes, vörös arcú Klein nagy mozdulatokkal köszönt vissza.

– Hogy van, tanító úr, hogy van! Pardon, még nem is gratuláltam az igazgatói kinevezéséért! Gratulálok.

A tanító furcsán nézett rá, bántotta a fülét a helytelenül használt grammatikai forma, de jólesett a barátságos megemlékezés.

– Köszönöm. Na, hogy van, Klein úr?

– Rosszul, kérem nem megy a seft... Persze, az uraknak jó, haha, azok csak úgy ugratják egymást kifelé az ablakon. Banda, kérem, csak az asszony kell nekik, meg a rablás.

– Mi az, mi az? Kiugrattak valakit az ablakon?

– No, hát maga igazgató úr, hol volt? Hisz mindenki arról beszél. Az a fiatal albíró, aki nemrég van itt a városban. Csinos, magas, elegáns fiatalember...

– Az albíró! – szolt megdöbbenve a tanító.

– Igen, a közjegyző az éjszaka hazamegy, kérem, és ottkapja a feleségével az albíró. És, kérem, az a szamárfiatalemler kapja magát és kiugrik az ablakon, és kérem, ott van egy csomó fa, olyan ölfá, és úgy megüti magát, hogy be kellett vinni a kórházba. Úgy, ahogy volt, csórén.

A tanítónak mozgott a szája, de nem jött ki rajta a hang. Csak pislogott. Aztán kezet nyújtott Kleinnek, és szaporán továbbment, mintha sietnie kellene valahová.

Néhány lépés után már megcsendesedett. Mire a harmadik házhoz ért, belenyugodott a változtathatatlanba.

Szembejött a polgármester. Köszönt neki.

– Jó napot, tanító úr – mondta a polgármester, s kezet nyújtott.

– Alászolgája, polgármester úr.

Az öreg megállott kényelmesen, asztmás fúvással s szolt ilosvai dialektussal:

– Na, megint csak botrány, megint csak botrány. Idehózzák mindenféle idegen fiatalembereket és azok csinálják egy csomó ostobaságot, és a város jó híret tesz nekik tönkre.

– Könyörgöm – szolt a tanító s szemöldökét fontoskodva húzta fel kemény fekete kalapja alá, és sűrűn pislogott apró fekete szemeivel –, könyörgöm, tegnap egész délután ott volt nálam ez a fiatalember, nagyon szolidul viselte magát, mondhatom, nagyon tisztességesen. Ebédeltünk, egy kicsit boroztunk, semmi kifogást nem lehetett tenni. A feleségem

is meg volt elégedve vele. Egészen korrekt úriembernek mutatta magát. Hanem könyörgöm, este, mikor elment, lehetett úgy kilenc óra, könyörgöm, akkor már valami zavart látam rajta. Mondhatnám, valami furcsaságot.

– Aha, aha.

– Kérem, én éppen azért el is kísértem. És könyörgöm, elmentem vele a doktor házáig, persze! a közjegyzőé a következő ház! Nem akarta, hogy odáig elkísérjem! megáll és kezét nyújt és azt mondja: alászolgája.

– Aha.

– Könyörgöm, mikor én hazamentem, még mondani akartam a feleségemnek: te, ennek a fiatalembernek valami rossz jár az eszébe. Ez egészen úgy viseli magát, mintha betörni akarna valahova...

– Aha.

– Meg is halt?

– Nem halt meg!

– Nem? – mondta a tanító, s megjegyezte, hogy most valami kellemetlen pletykát csinált, ami még visszafordulhat.

– Az a baj – ismételte a polgármester –, hogy mindenféle idegen fiatalembereket hozzák ide a hivatalokba, az iskolákba, ezen kellene segíteni. Vannak nekünk derék fiaink, a városban születtek, és azok kintelenek messze földön kínlódnak, és nincs is állásuk, és ide csak szépen idehelyezi a miniszter büntetésből mindenféle egyéneket. Ha azok valamit tesznek, hát kérem, jönnek az újságok, és a várost kompromitálnak.

Kezet nyújtott s elment. Veres összevonta a homlokát:

– Miért mondtam én ennek, hogy könyörgöm! De számár vagyok!... Á, polgármester úr, azért nem békülünk! Á, könyörgöm, nem lehet levenni az embert a lábáról...

A trafikosné a másik oldalon kinn állott az ajtóban és integetett a tanítónak. Veres át is ment.

– Jaj, tanító úr, kérem szépen, mi volt ez, istenem! – mondta a trafikosné, és összecsapta a kezét.

– Az este nálam volt, kilenc óra lehetett, mikor elment, de mondhatom, semmi kifogást nem lehetett volna ellene tenni...

Összevissza beszélt, s mindent elmondott, mi történt tegnap délután, csak akkor jutott eszébe megkérdezni, hogy is történt a baj.

Egyszerre ő lett a város középpontja, a legérdekesebb ember. A borbély illő tisztelettel átjött a másik oldalról, s úgy hallgatta a beszédét... megállott mellettük egy csizmadia-mester is, aki bőrkötényben jött végig az utcán, igen tekintélyes presbiteri tag volt, úgyhogy nem lehetett tiltakozni a kíváncsisága ellen. Messziről Máté Pista alakja tűnt fel, most is vadászruhában volt, fegyverrel a vállán, s a túlsó oldalról kiáltott Veresnek, hogy jöjjön át.

A tanító el is búcsúzott a csoporttól, és azok még együtt maradtak egy kis ideig, míg megtették a szükséges megjegyzéseiket, aztán a trafikosné bement a trafikba, a borbély a műhelyébe, csak a csizmadia állott ott legtávolabb; meg is mondta a borbély rá, hogyha egy csizmadia megáll, akkor azt csak bivallyal lehet kivontatni a pozíciójából.

– Hát öregem, hallom, nálatok volt tegnap ez a szerencsétlen flótás – mondta Máté Pista.

– Igen, tegnap ebédetől este kilencig ott volt!

– Most jövök éppen Druhonycéről, hallatlan, micsoda dolgok történnek ebben a városban. Hát most mi lesz, az asszonnyal mi van?

– Nem tudok, barátom, semmit.

– Na, gyerünk be egy pohár sörre, majd ott meghallunk mindent.

A kis város csöndes volt. Az utcákra forrón sütött le a nap, de ők, amint a nagy porban előre haladtak s meglátták, hogy a városház tornáca előtt néhány ember álldogál, izgatottan mondták:

– Micsoda forradalom. Barátom, az egész város fel van fordulva!

A tisztai étkezőben már többen voltak. S mindenki kíváncsian nézett Veres tanítóra, mert hiszen már mindenki tudta, hogy tegnap délután nála volt az albíró.

– Hm, hm – szólt Máté Pista. – Tegnapelőtt délután még itt ült, ebben a sarokban. Ugye, Kovács úr! Mindig ott ült abban a sarokban!

– Na, nem ül többet.

– Neem?

– Meghalt!

– Meg!?! – kiáltott fel Máté. Veres Pál újra nyitva felejtette a száját, mint mikor az első hírt hallotta.

Aztán leült egy szó nélkül, s csak akkor jött magához, mikor Berta hozta a sört. Felvette a poharat s kiürítette. Jót tett neki a hideg sör.

– Hát ilyen az élet – szólt. – Szegény fiú. Ha rám hallgat, ma is él, sose lett volna semmi baja. Mondtam neki az este, mikor el akart menni, hogy: Albíró úr, ne menjen el. Pityázunk itt szépen, csendben, magunk közt, mint jó barátok. Azt mondja, hogy „nekem dolgom van!” Ezt mondta, szóról szóra emlékszem rá, „nekem dolgom van”. Este kilenckor? mondom én. Na, ugye, kilenckor ment el, jól emlékeztem. Este kilenckor? „Hát még tegnap elígérkeztem valahova!”

– Á, á – szisszent fel mindenki.

– Már tegnap elígérkeztem valahová! ezt mondta! Kérem, már tegnap elígérkezett valahová, tudniillik tegnapelőtt!...

– Azt jó tudni! Ez fontos! – mondta egy kopasz, veres-szőke úr és felemelte a söröspoharát, amely félig volt. Veresnek üres volt a pohara, hát mielőtt tovább beszélt volna, megvárta, míg Berta kisasszony újat adott, már bent volt vele a szobában.

– Az fontos, kérem – folytatta a másik úr –, mert ez megdönti az asszonynak azt a vallomását: a közjegyző maga beszélt el, hogy nem várta, nem is gondolta, hogy elmegy oda az albíró, és hogy nagyon izgatottan ment oda a fiatalember!!! Kérem, ha izgatottan ment, annak az az oka, hogy nagyon is készült valamire!

– Nem akartam hagyni, hogy elmenjen – folytatta Veres a sör után –, még azt mondtam neki: „albíró úr, nem kell olyan csökönyös lenni, mint a számár!” ezt mondtam neki: nem kell olyan csökönyös lenni, mint a számár. Az öcsém is megmondhatja, az is ott volt.

Kicsit hallgattak.

– Ilyen az emberi sors – szólt egy kövér úr, a városi köz-

gyám. – Sose tudja az ember, mikor hal meg. Az én hivatalomban csuda megrendítő halálesettel dolgozunk. Itt még szerencse, hogy egyik részről sem maradt gyerek.

– Hogy-hogy, egyik részről sem? Az asszony nem halt meg.

– Hát hiszen még az is meghalhat. Mindnyájan halandók vagyunk – szól titokzatosan a közgyám. De aztán nem akart titkot tartani; bólongatva, sóhajtva tette hozzá:

– Azt megölte az ura.

– A vén trotlli – mondta Máté Pista –, barátom, hisz az már nem ember! Nem férfi. Egyszer a vadászaton bevallotta, hogy már három éve nem tett kárt asszonyba.

– Bezzek, nagy kurmacher vót valaha! – szól nevetve a vörös úr.

– Hát az öcséddel mi lett? – kérdezte egy szemüveges fekete úr Verest.

– Felmentették.

– Hát annak mi baja volt? – szól bele Máté.

– Semmi – legyintett Veres, és amint ránézett a Bardócz kolléga kíváncsian mosolygó arcára, előbb az jutott eszébe, vajon mire értette tegnapelőtt este ez az úr, hogy sajtáságos! azután, hogy mi is volt az éjjel?... Beharapta a szájaszélét s hülyén nézett maga elé.

A kopasz vörösszőke úr felnevetett.

– Igazán, minden szenzáció csak addig tart, míg nagyobb nem jön. Kis halat megeszi a nagy hal, kis botrányt a nagy botrány. Egy kis diákcsíny volt az egész. Már nem is gondol rá senki. Szegény fiúnak az éjszakájára voltak kíváncsiak a professzorok. Kopó sorra járta az egész várost, hogy hol volt Veres Laci éjjel kettőtől háromig?

Hangosan felkacagtak.

– Mi a patvar! – kurjantott Máté Pista, s az öklével előbb a fejéje, aztán az asztalra csapott. – Fene abba a Kopóba, nekem jó barátom az öreg, de diákkoromban nekem is sok kellemetlenségem volt vele. Hát még most is olyan indiszkrét? – aztán a barátja vállát rázta meg.

– Te, hát az öcsédből is lesz már mégis valami, ha éccaka kettő és három között, nem lehet tudni, hol jár!

Veres rábámult s azt mondta magában:

– A feleségem hol volt kettő és három között!

– Mi! Megbutultál, öregem?

A tanító megrázkódott s természetesen elmosolyodott.

Ebben a percben felnyílt a folyosói ajtó, s Veres meghökkenve látta, hogy az ő cselédasszonyuk lépett be rajta. Iszonyú rémült volt az arca, s látszott, hogy gazdáját keresi, de nem látta meg hamar, mert árnyékban ült.

– Mi baj, Tetka? – kiáltott rá Veres.

– Jaj, tekintetes úr, a tekintetes asszonka kiugrota ablakon.

Mindenki felpattant, csak Veres Pál maradt ülve.

– Odajöte Kalafszkyné nacsága, elmondot, micsoda baj történte éccaka a nagyságos közjegyző uracsánál. Arra tekintetes asszonka csak kiugrota ablakon.

Veres tanítónak elmeredt a szeme, és lepittyent a szája.

– Én szaladtam pan doktor uracskáért, és Kalafszkyné nacsága vízzel locsolta tekintetes asszonkát. És mikor jötte orvos úr, a pan csodadoktor mondot nekünk, hogy nincsen

semi baj, mert tekintetes asszonkának nem lesz semi baj, o-jan szerencsésen este le, csak mintha – követem alásan – s megtörülte az orrát a fejkendő csücskében – segreeste vóna.

Valaki hangosan felkacagott.

Veres Pál odanézett, aztán felállott, mindenki nevetett, és ő is elmosolyodott.

– Nahát, hál' istennek... Fizetek, kisasszony... Ha az ember kihúzza a lábát hazulról, mindjárt valami baj van otthon.

– Bizony, elég két halott egy napra – mondta az árva-gyám. – Ámbár itt sincsen gyerek.

– Szegény asszony – szól dallamos hangján Máté –, de mi jutott eszébe! Milyen égi szerencse, hogy semmi baja se lett! Meghatotta az albíró esete...

Veres Pál még ott állott. Nehezen indult el. Szórakozott volt.

– No, csakhogy a feleségemnek nincs baja, a többit nem bánom... azaz, hogy... Kár azért a fiatalemberért – s búcsúzóra megemelte a kalapját. – Bizisten a nevét se tudom. Ő se tudta az enyémet. Mindig valami Bovari úrnak szólított, pedig többször mondtam neki, hogy Veres Pál vagyok. Ami mégis nagy különbség!...

Tóth Elemér

Szénaillattal...

Galambok kísérnek,
emelik szívemet az égig.
Fogy, kopik az ének.
Egy-egy sora még föl-fölrémlik.

Virág voltál, virág,
akkor még tiszta, fényes álom.
Az ég arcán lilán
lobog a nap a láthatáron.

Kopunk és hervadunk,
sivár homok az ágyunk régen
Lepke – csapong dalunk
kaszára vágó kövér réten.

Emlékek sora száll,
kócos fejét fúrja előre.
Vágytól piheg a táj,
készül a bűnös menyegzőre.

Emlékek sora ring...
Te voltál számomra az ózon.
Rád gondolok megint,
s szénaillattal takarózom.

Önarckép ősszel

Elhullajtottam minden díszemet,
a Nap már véres szemmel néz le rám,
magányos fára. De még integet
egy kósza felhő, és a nagy karám
megtelik szép, varázsos örömmel,
s az ereimben fölbuzog a vér.
A kincs, melyet oly rég örököltem,
semmivé foszlik: pereg a levél...

Nyári emlék

Emlékeimben a vén sátoros fák
földig hajolnak, ha meglátnak.
A folyó tapsikolva táncol
az álmodozó füzek sorfala közt.

Így jött el az a nyár. Virágokat szórt
a kertbe, madarakat az ég
szürkés felhői közé, hogy ott
ragyogjanak, miként az örök ének.

A sárga szoknyás búzamező ringó
csípejét villogtatta, akár
az a régi lány, a fényes nap
csupaszív egyenes leszármazottja.

Lobogj szívünk, lobogj

Erdélyi Elemérnek szeretettel

A kalász minél teltebb,
annál mélyebbre hajlik.
Megyünk neki a télnek –
az utolsó kalandig.

Nyelvünkön még a bilincs,
nyakunkon még a járom,
kifosztott életünk csúf,
vén tövis a virágon.

Keserű dobok szólnak –
szívünk ver összevissza,
a drága szép szülőföld
minden könnyünk beissza.

Az ismerős bokor, fa
tartja bennünk a lelket.
A fényes utakon lám –
csak gazok menetelnek.

Akik eladtak mindent,
akik feladták nyelvük,
idegen ágyba hordják,
tékozolják szerelmük.

Akiknek semmi sem szent,
hisz árulják a házat,
akik évezres múltat
kapcaronggyá aláznak.

Akik lopnak, rabolnak,
parádéznek a fényben,
s a gyökereket tépik,
szagatják véres kézzel.

A fényes utakon lám –
a gazok menetelnek.
Mi is járjuk utunkat,
mi, szegény, árva lelkek.

Koldusok útját járjuk.
Mi, akik hittel hittük,
hogy a jóság palástját
vállatokra terítjük.

Koldusok útján megyünk
könyörgünk, kunyerálunk:
Adjatok, adjatok még,
mert közel a halálunk!

Mi kényszerülünk erre,
akiknek minden őse
munkába rokkant bele,
s rongyosan dőlt a földbe.

Akik nem kértek soha
mindig csak adtak, adtak...
Te magasságos Isten,
mutasd már meg hatalmad!

Mert ők még hittek benne
igen! hitték s remélték,
szülőföldünk ölében
magyarnak lenni érték.

Olyan nagy hatalmasság,
mely fölér minden kincessel –
búsan, báván bolyongunk,
kezünk a rossz kilincsen...

A kalász minél teltebb,
annál mélyebbre hajlik.
Lobogj szívünk, lobogj rnég
az utolsó kalandig!

Varga István

Európai mese

Vén Nagymama, miért oly nagy a szád,
és fogad fehérje mitől véres,
a törvény vagy, téged nem érhet vád,
a kérdés tapintatlanul kényes.

Ezeréves újszülött pólyában,
fehér folt sötét világ közepén,
fekete rabszolgák Afrikában,
s mi fehérek Nagymama kebelén.

Kibírtunk, mint pókhálóban a légy,
szárnyszegett angyalként ötszáz évet,
bírtuk, s talán bírjuk egy kicsit még,
véled Istenem, vagy Isten véled?

Paradicsomi kígyó nyomában,
mint tatár, török, német és orosz –
hihetetlen, de itt Európában,
foglalt lelkünkéből teret a gonosz.

Vén Nagymama tegnap befogadtál,
elárvult gyermeket – mostohának,
elvesztette varázsát a nyár, kár,
illata keserű orgonánknak.

Befogadtál, elismerted bűnünk,
vagy erényünk, ahogy Te nevezed,
míg tiszták voltunk óvakodtál tőlünk,
jelened és múltad lett szégyened.

Les Téged a Nagy Vadász, az égből,
Rád vár a hortobágyi gémeskút,
és sziklák a Kárpátok bércéről,
Nagymama, Igyál, tessék a Tej-út!

Holokauszt*

Holokauszt a hegytetőn, a Koponyák-hegyén,
mi haltunk ott meg kifeszítve Eg és Föld közén,
holokauszt, vérben tért meg Istenhez ostora,
meg-megcsillanó reményként egünkön jár fia,
holokauszt a Lech-mezőn, elmúlt majd ezer év,
a mi engesztelő vérünk folyt – ott a németén,
holokauszt, vadászaton, vadkan támadt vadul,
útra lelve bennünk éledt a holtnak hitt Vazul,
holokauszt-tatárjárás, az ország majd kihalt,
anyánk szívéen át szüléskor két fájdalom nyilalt,
holokauszt, elrabolták isteni Koronánk,
s az utolsó apostol vállán nyugodt meg Hazánk,
holokauszt ott lenn Mohácsnál, egy újabb kereszt,
százötven év repült nélkülünk, a fejünk felett,
holokauszt negyvennyolcban, még élt a Korona,

volt rácnak, horvátnek, tótnak – magyarnak otthona,
holokausztok holokausztja, Trianon, miért,
mert mertünk élni, és még kicsit nemzet volt e nép,
holokauszt a Don-kanyarban, nem jöttünk haza,
és mégsem nélkülünk zajlott Budának ostroma,
holokauszt Erdélyben, Délvidéken, és Benes,
ki elszakadt, az magyar maradt – úgy nyílegyenest,
holokauszt, ha éltetőből zálog lesz a föld,
az Árpád-sávunk marad miénk, abba nem kell zöld!
Holokauszt, ha bennünk gyilkol másság démona,
a Kígyó felett ott lebeg Fiunknak lábnyma!

****(görög) – felajánlás, engesztelő áldozat***

Draskóczy János

Requiem (1956)

Száz viharban,
vérözönben,
felvonító
aknatűzben,
gépfegyvertűz
záporában
elárulva
a hazában.

Meghalunk tán
e viharban,
eltaposnak
holtjainkban.
Tankok lánc
tépi testünk,
elfelejtik
mit kerestünk.

Elsirattuk
holtjainkat.
Összetörték
csontjainkat.
Emlékeink
megmaradtak
nem értik, kik
nem halottak!

Szabadságtól
távolestünk
Jaj de messze
vitt elestünk!
Hol sírjaink
domborulnak,
lesznek akik leborulnak?

Sz. Haltenberger Kinga

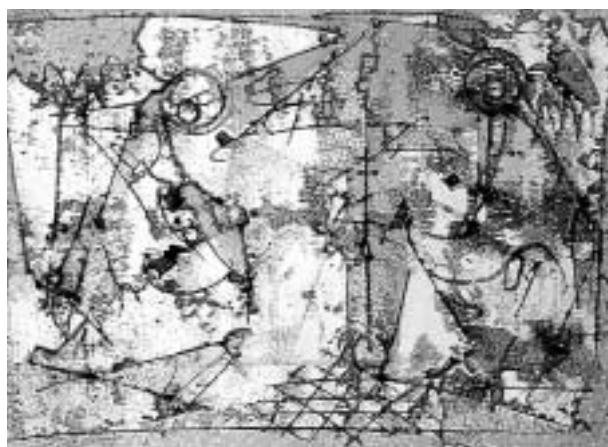
Gömör és Nógrád művészei. 20. Fischer Ernő (1914–2002)

A közelmúltban, október 9-én döbbsentem rá, hogy immár négy év telt el a kitűnő festőművész, a kortalannak tűnő barát, Fischer Ernő halála óta. Jellegzetes közép-európai sors zárult akkor le, s csak azért nem állíthatjuk, hogy örökre, mert – az utókor szerencséjére – gazdag életmű képviseli ma is alkotója jelenlétét a magyar festészetben, kultúrában.

Fischer Ernő 1914. július 18-án született Losoncon. A századforduló dinamikusan fejlődő kisvárosába jól működő üzemek, ipari létesítmények vonzották messze földről is a szakembereket. Fischer Ernő németföldi elődeit is. A sokgyermekes gépészcsalád tehetséges fia a *Kármán József Gimnázium* padjaiból kilépve Prágában kezdte művészeti tanulmányait 1936-ban, **Oldřich Blažiček** professzornál. 1939-ben Budapesten folytatta, ahol a *Képzőművészeti Főiskolán* **Aba Novák Vilmos** volt a mestere. A II. világháború azonban közbeszólt, s Fischer – a háborús, harctéri élményekkel „gazdagodva” – tanulmányait csak 1946-ban folytathatta **Kmetty János** vezetése mellett. 1949-ben szerzett rajztanári diplomájával azonban eleinte nem mint tanár helyezkedett el, hanem a budapesti *Népművészeti Intézet*-ben lett a képzőművészeti osztály vezetője. Fischer is elmondhatta volna, mint **József Attila**, hogy egész népét fogja, nem középiskolás fokon tanítani. Egész életében fáradhatatlanul vezetett képzőművészeti szakköröket, műhelyeket. A képzőművészeti és általános kultúra elmaradhatatlan részének tekintette az iskolán kívüli képzőművészeti nevelést. 1953-ban megalapította a *Tokaji Művésztelepet*, melyet évtizedeken át vezetett magas fokú szakmai igényességgel. A gyakorlat mellett fontosnak tartotta az elméleti képzést, ezért módszertani segédtkönyveket dolgozott ki. 1953-ban kezdte szerkeszteni a *Művészettörténeti Kiskönyvtár* c. sorozatot. Az 1956-os forradalom alatt kifejtett nézeteiért – nem önként – távozott az intézetből, s ekkor a *Szegedi Tanárképző Főiskolára* került, ahol 1959-től 1974-ig volt a rajztanszék vezetője. Mialatt jól felkészült rajztanároknak adott magas rendű erkölcsi és szakmai útravalót, egyre intenzívebben dolgozott saját művészi kiteljesedésén. Első önálló kiállítása 1962-ben volt Szegeden. A sikeres kiállítást továbbiak követték Magyarországon és külföldön: Svájcban, Dániában, Németországban, Hollandiában, Csehszlovákiában. Kollektív kiállítások meghívott résztvevőjeként munkái eljutottak Franciaországba, Olaszországba, Angliába és Indiába.

Sikerének titka az a rendszerező és összegező képesség, melynek birtokában művészetében ötvözni tudta a művészettörténet nagy korszakainak, alkotóinak tanulságait, eredményeit, miközben olyan ikonográfiai szempontból általános témákat választott, melyek az emberi kultúra és szellemi történet legjellegzetesebb összegzői. Csodálatosan cizellált, kidolgozott egyéni technikával létrehozott festményein katedrálisok, ikonszerű Pantokrátorok, krucifixek, és egyéb keresztény példázatok kutatják és mutatják föl a

sziklaszilárd erkölcsi értékeket. Ugyanakkor Fischer útiemlékeinek lírai kivetítődésében gyönyörködhetünk az álomszerű Prága, Velence, a tengeri vitorlások és mozgalmas körhínták képein. Külön fejezet Fischer életművében az ókori témakör, *Párizs ítélete*, *Akhilleusz és Hektor*, *Niké* stb. Mindezek a témakörök a művész számára ürügyül szolgáltak ahhoz, hogy az erkölcsi és szellemi mondanivalón túl egyre kifinomultabban aknázza ki az absztrakció lehetőségeit – mintegy szétfeszítve a határait – úgy, hogy a kép az esztétikai élmény mellett maradandó szellemi kalandot is jelentsen. Festési módszere a konkrétól az elvontig szinte építkezéshez hasonlított. Egy-egy képén néha évekig dolgozott. Egy 1962-es kiállítás katalógusában így vall munkájáról: „*Legfőbb problémám mindig a valóság és a festészet viszonya*

Angyali üdvözlés I.(1983) • Fischer Ernő - Szuromi Pál (1997) nyomán

volt. Ma már eljutottam mélyebb értelemben annak a megértéséig, hogy a lényegi összefüggéseket ne a felszínen keressük. De nem kis problémám a „kép-organizmus” problematikája sem, melyet úgy kell felfognunk, mint autonóm törvényekkel rendelkező egységet és aminek megértése nélkül egyetlen valamirevaló mű sem jöhet létre. A képarchitektúra, a képben mozgó erőviszonyok, a kép belső összhangja, ma is vizsgálódásaim lényeges tárgyát képezik. És mindezek birtokában szeretnék mai, XX. századi lenni, úgy, hogy festményeim embertartalmúak, humánummal telítettek legyenek.”

Fischer Ernő érzelmileg ragaszkodott szülővárosához, ifjúkori emlékeihez. Hazajárt Losoncra, s boldogan vállalta a losonci kiállítás lehetőségét is a *Nógrádi Galériában* 1981-ben és 1984-ben. Festményein ez a táj nem jelent meg, mint ahogy portrét és önarcképet is hiába keresnénk életművében. De tudatában, vallomásaiban, minden életrajzában hangsúlyosan szerepel származási helye, a város és a baráti kötődések. Az első tétova művészi lépések **Gyurkovits** bácsi vezetésével s a sírig tartó barátság **Szabó Gyulával**.

Fischer Ernő korát meghazudtoló kitartással dolgozott szinte utolsó napjáig. Röviddel hirtelen bekövetkezett halála előtt sikeres életmű-kiállítása nyílt a pesti *Vigadó Galériában*. Életműve a XX. századi európai festészet egyik legsebb fejezete.

A. Marton Gyula

Szerető levél – Turóc völgye, anno 1922

Tisztelt Hölgem!
Szívem választotta, Gizella Kisasszony!

Engedje meg nekem, hogy e levél elején, úgy mintha találkoznánk, tisztelem és hódolatom jelül kezére csókot leheljek és szeretőn tartsam a kezemben finom kezét.

Tollat fogtam, mert utolsó találkozásunk alkalmából nem is beszéltük meg a következőt, tudom, ennek oka volt. A hangos jelenetek az utcán, az ifjuncok kemény ütközése minket is megzavart. Házunk népe azóta is emlegeti magát, milyen feldúltan távozott.

Bizony, durva, kemény időket élünk, Gizella. A háborúból megtért férfiak inkább megmaradt erejük mutogatásával törődnek, mint házuk, családjuk javára történő házi munkákkal.

Biztos nem véletlen, hogy a négy falu közül ebben éppen szülőfalum, Szkáros jeleskedik a leghevesebben. Pedig már negyedik éve béke van és az emberek igazándiból mégsem nyugosznak. Én hiszem, hogy élni, dolgozni és szeretni csakis békében lehet. A természet, a szántóföldek és az erdők ebben csak megerősítenek engem, Kedves Gizella.

A gazdaság körül sok a munka és édesapámnak szívesen segíték. Úgy vettem észre, hogy a cselédek is örülnek, ha segíték az istállóban, az etetésnél, fejésnél kell a férfierő. Nem akarok dicsekedni, nem szokásom. Erősnek lenni; igen, de a munkában. Az utcai verekedés híre eljutott a plébániára is. Bűnös is találtatott. Mónár Józsi egész napra a templomunk melletti szégyenkövet lovagolta, nagy bánatára szüleinek és testvéreinek. Én ugyan egy kicsit sajnálom őt, de a mi kicsi szkárosi történetünk is olyan, mint a nagyvilág történelme: nem mindig az igazi bűnösök bűnhődnek. Most engedelmével megszakítom írásom, Gizella; holnap nagyon korán Ratkóra megyünk és a szekéren Laci kocsis mellett nekem is ott a helyem... bizony ám.

Kedvesem! Rövid, de hiszem, hogy drága kapcsolatunk íratta velem ezt a sok „e” betűs szavakat – mint újabb szívbeli megszólítás; a tegnapi utammal e levélben nem foglalkozom, de egy terv, egy ötlet kell, hogy szemei elé kerüljön.

Hiszem, hogy soraim olvashatóak és maga kényelmesen, a lehető legkényelmesebb testhelyzetben, nyitott végtagokkal fogadja be mondandóm. Szíve is táruljon. Miközben az én szívem az alsófalusi határ felé dobog, a tervem, amit most leírok, északnak, föl a domboknak irányul.

Szép idő esetén, ha eljön hozzánk, Gizella, akarom, hogy kiránduljunk együtt. Valójában céltalanul, a természet majd elvarázsol. Falunkból a mezei úton a Hernyóc mellett Visnyó felé mennénk. Egész az erdő széléig, a Papkútig. Föl egész a Hajmásra. Ott sok szamóca érik és málna is a Borosznok felőli oldalon. És a kilátás! Az egész völgy, a négy falu a lábunk előtt. Biztos erősen fogjuk majd egymás kezét. Hiszem, hogy tervem nem ábránd.

Unokahúgom újra küldött Kassai Napló-t. Nagyon szép verset találtam benne. Kettő versszakát elküldöm magának.

„Jere, mert szemed van, jere.
A lélegzeted hallgatom.
Az eső ver az ablakon.
Közel vagy. Hallak. Szólj. Jere.

Minden lámpát fölgújtok én.
Az éjjel él és élek én.
Az éjjel jó és félek én.
Vigyázz reám. Fázom. Jere.”

Márai Sándor írta. Aznap, mikor jön, már reggel üzenjen a Julcsa cselédétől. Én a patak partján maga elé megyek, a Rótmánhídtól sétálok Alsófalú felé.

Egészségben, derűben szép napokat Magának
és kedves szüleinek.
Tisztelettel, tiszta szívvel:

Kelt: Szkároson
Az 1922. szeptember 16. napján

(Marton Géza)